

SANAT

Türkistan'ın coğrafi koşulları ve konargöçer yaşam tarzı, Türklerin sanat anlayışına yansımıştır. Bu dönemin sanat anlayışını taşınabilir eşyaların süslemelerinde de görmekteyiz.

Görsel 3.16 Kemer Tokası
Ermitaj Müzesi (Rusya)

İlk Türk devletlerinde tahta oymacılığı ve maden işlemeciliği oldukça gelişmişti. Kemer tokaları (Görsel 3.16), kılıç, hançer kabzası, at koşum takımı gibi taşınabilir malzeme üzerine işlenmiş hayvan figürleri bulunmaktaydı. Bu eşyalarda pars, kaplan, kurt, yırtıcı kuş, geyik, at, koyun, keçi vb. hayvan motifleri yer almaktaydı.

Türklerde gelişen sanat alanlarından biri de heykelticiliktir. Balballar, heykel sanatının örneklerindendir (Görsel 3.17).

Kaynak 8

(...) Önemli devlet adamlarının ölümünden sonra adlarına yapılan anıt alanlarda balballar dikilir. Bunlardan en çok Moğolistan, Güney Sibirya (Dağlık Altay, Tuva, Hakasya), Kırgızistan ve Kazakistan'da bulunur. Balbalların niye dikildiğini en iyi açıklayan Çince tarihi kaynaklardır. Ölen kişinin sağlığında öldürdüğü düşman sayısı kadar balbal dikilir diye ifade vardır. En çok balbal gördüğüm kadarıyla Bilge Kağan, Kül Tegin ve Tonyukuk anıt alanlarında dikilmiştir. (...)

Çift, & Taşağıl, 2022, s. 113.

Görsel 3.17 Balbal örneği (Kırgızistan)

Uygurların yerleşik hayata geçmesi sanat anlayışını da etkilemiştir. Mimari eserler özellikle tapınaklar bu dönemde görülmektedir. Ayrıca Uygurlarda Türk minyatür sanatı örneklerine rastlanmaktadır (Görsel 3.18). Uygurların mimari tarzını ve minyatür sanatına benzer örnekleri Selçuklularda ve Osmanlı Devleti'nde de görmekteyiz.

Günümüzdeki sanat eserlerimiz ile ilk Türk devletlerindeki sanat eserleri arasında ne gibi benzerlilikler ve farklar bulunmaktadır? Yazınız.

Benzerlik: Her iki dönemde de taş, maden ve mimari eserlerde süslemeler vardır, hayvan figürleri kullanılmıştır.

Farklılık: İlk Türk devletlerinde sanat daha çok taşınabilir eşyalar ve balballar üzerine işlenmiştir, günümüzde ise sanat çeşitli malzemelerle ve modern tekniklerle yapılmaktadır.

Bezeklik Mağarası'ndan
minyatür (Çin)

Görsel 3.18 bir minyatür